

**FAKULTA
ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE**

Doktorská disertační práce

DĚTI A MĚSTO: VEŘEJNÝ PROSTOR MĚSTA S OHLEDEM NA DĚTI A MLÁDEŽ

- Navržení a posouzení parametrů města přátelského k dětem
 - Zapojování dětí a mládeže do procesu plánování

Ing. arch. Mirjana Petrik

Školící pracoviště: Ústav nauky o budovách

Školitel: prof. Ing. arch. Irena Šestáková

Studijní obor: Teorie architektonické tvorby

Studijní program: Architektura a urbanismus

Disertační práci jsem vypracovala samostatně, s použitím uvedené literatury, veškeré citace jiných autorů jsou v textu i poznámkách náležitě označeny. Pokud není uvedeno jinak, jsem autorkou použitých fotografií, obrázků, map a grafů.

V Praze, 14. 02. 2019

Ing. arch. Mirjana Petrik

ABSTRAKT

Děti a město

Děti, které vyrůstají v současném městě, se musí vyrovnávat s urbánním kontextem, který omezuje jejich svobodný pohyb a pobyt ve městě. Dominance automobilů společně se sociálními a environmentálními hrozbami způsobují, že městské veřejné prostory nejsou pro děti přívětivé či jsou dokonce nebezpečné. Dětská hra ve městě je řešena segregovaně, je odkloněna za ploty formálních míst pro hru, hřišť. Tato místa nenabízí adekvátní nabídku pro plnohodnotný vývoj a rozvoj dětí. V důsledku toho děti tráví méně času venku, nemají dostatek příležitostí k volné a svobodné hře a setkávání se s kamarády, jejich pohyb po městě je závislý na doprovodu dospělých, a není jim umožněno spontánně objevovat své okolí a získávat vztah k městu, svému domovu. Současný styl života dětí ve městě vede k nárůstu negativních dopadů na jejich zdraví, způsobuje odcizení přírodě, sociální izolovanost. Názor dětí není při rozhodování o veřejném prostoru brán v potaz, nejsou tedy účastníky rozhodovacích procesů týkajících se okolí, v němž žijí.

Práce představuje komplexní pohled na problematiku dětí ve městě. Zkoumá současné město a jeho veřejný prostor perspektivou dětí a hledá odpovědi na otázku, co je možné udělat pro to, aby naše města lépe sloužila dětem a zároveň i ostatním obyvatelům. Skrze teoretický a praktický výzkum práce definuje parametry města přátelského k dětem a metodiky/nástroje pro hodnocení, plánování a tvorbu takových měst. Strategie města přátelského k dětem a identifikovaná dílčí témata představují možnou cestu, jak dosáhnout řešení aktuálních palčivých problémů a výzev, kterým dnešní města čelí.

ABSTRACT

Children and the City

Children growing up in today's cities have to cope with the challenges of the urban context that limits their independent mobility and play in the city. Car dominance, along with social and environmental threats, makes urban public space unattractive or even dangerous for children. Children's play in the city is segregated, diverted behind the fences of the formal play areas- playgrounds. These places lack appropriate affordances helping children to fulfil their potentials. As a result, children spend less time outdoors, they lack opportunities for free play and gathering with their friends, their movement around the city is dependent on the adult supervision. They are not allowed to spontaneously discover their surroundings and thus establish a relationship with their childhood city. The current lifestyle of children in the city leads to an increase in the negative impact on their health, causes alienation to nature, social isolation. The views of children are not taken into account when public space is designed, they are not involved in the decision-making processes regarding the environment in which they live.

The thesis presents a comprehensive view of the topic of children in the city. It explores the current city and its public realm through the perspective of a child and it seeks answers to what can be done to make our cities better for children and youth while, at the same time, child-friendly solutions serve to all people. Child friendly city parameters and methodologies are defined through theoretical and practical research work as tools for evaluating, planning and creating child friendly environments. Child friendly city strategy and the identified sub-themes are a possible way to address the current pressing challenges facing cities today.

Obsah

Poděkování

1. ÚVOD

Urbanizace / Urbánní dětství / Výzvy dnešních měst / Strategie měst / Strategie Města přátelského k dětem / Děti / Veřejný prostor / Současný stav problematiky

2. POSTUP PRÁCE

Hypotézy / Východiska / Cíle / Postup práce / Komu je práce určena

3. DÍTĚ, JEHO VÝVOJ, POTŘEBY A SOUČASNÝ STYL ŽIVOTA

3.1 VÝVOJ DÍTĚTE

Definice pojmu dítě / Vývojová stádia / Typologie růstu a vývoje / Charakteristické rysy vývojových stádií / Charakteristické rysy věkových kategorií dětí a jejich potřeby ve vztahu k prostředí

3.2 HRA

Definice hry / Svobodná hra / Hra a přijatelné riziko / Afordance – prostředí s potenciálem pro hru / Volné prvky / Typy hry / Důležitost a přínosy hry / Překážky pro hru

3.3 SOUČASNÝ STYL ŽIVOTA A VÝCHOVY DĚTÍ

Aspekty současného rodičovství / Úzkostný rodič znamená úzkostné dítě / Neživá média v životě dětí

4. SOUČASNÉ MĚSTO A JEHO VLIV NA DĚTÍ

4.1 VÝZVY DNEŠNÍCH MĚST A DOPADY NA DĚTI

Rostoucí populace měst / Stárnutí populace a pokles natality / Nárůst motorizované dopravy / Hluk / Znečištění ovzduší / Degradace životního prostředí / Dopady kvality prostředí dnešních měst na zdraví dětí

4.2 BARIÉRY VE VEŘEJNÉM PROSTORU MĚSTA VE VZTAHU K DĚTEM

Motorizovaná doprava a dopravní infrastruktura / Přístupnost a dostupnost / Propojenost a prostupnost / Segregace a izolace prostorů pro hru / Chybějící zázemí / Nedostatečná nabídka přírodě blízkých prostorů / Potenciální fyzické nebezpečí a sociální strachy / Bydlení ve vysoko podlažní zástavbě nebo sídelní kaši / Urbánní struktura a dopad na styl života dětí / Shrnutí

4.3 URBÁNNÍ DĚTSTVÍ

4.3.1 Aspekty, které charakterizují dnešní dětství ve městě

Pobyt venku / Organizovaný volný čas / Hra ve městě / Segregace dětí / Volný a nezávislý pohyb / Vztah ke svému městu / Kontakt s přírodou

4.3.2 Formulace urbánního dětství

Domestikace / Institucionalizace / Insularizace / Odcizení přírodě

5. VEŘEJNÝ PROSTOR MĚSTA VE VZTAHU K DĚTEM

5.1 VEŘEJNÝ PROSTOR

Obecná definice pojmů / Veřejný prostor jako prostor pro pobyt a hru / Formální a neformální prostor

5.2 TYPY VEŘEJNÝCH PROSTORŮ

Veřejná prostranství / Místa nalezená / Přírodní místa / Nová a inovační místa / Institucionální místa

5.3 HŘIŠTĚ

Definice pojmu / Vývoj hřišť / Typy hřišť / Normy, Certifikace, Inspekce herních zřízení / Hodnocení rizik a benefitu

5.4 ZÁVĚR

6. PARTICIPACE DĚTÍ A MLÁDEŽE

6.1 DEFINICE

6.2 HISTORIE

Úmluva o právech dítěte / Mezinárodní dohody / Iniciativa Měst přátelských k dětem

6.3 TYPY PARTICIPACE

6.4 POSTUP PARTICIPACE

6.5 METODY PARTICIPACE

6.6 PŘÍNOSY PARTICIPACE

7. SITUACE VE SVĚTĚ A V ČR

7.1 SITUACE VE SVĚTĚ

Literatura / Legislativa / Praxe

Příklady dobré praxe / Aktivity organizací / Shrnutí

7.2 SITUACE V ČR

Literatura / Legislativa / Praxe / Shrnutí

8. SHRNUÍ PROBLEMATIKY

8.1 IDENTIFIKACE PROBLÉMU

8.2 VÝZNAM A AKTUÁLNOST PŘEDMĚTU

Město přátelské k dětem / Zdravé a udržitelné město / Město přívětivé a spravedlivé / Město hravé / Aktivní město / Město úspěšné, efektivní / Mladé město / Shrnutí

9. PARAMETRY A METODIKY MĚSTA PŘÁTELSKÉHO K DĚTEM

9.1 PARAMETRY MĚSTA PŘÁTELSKÉHO K DĚTEM

9.2 METODIKA ZAPOJENÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE DO PROCESU PLÁNOVÁNÍ

9.3 METODIKA POSOUZENÍ PARAMETRŮ MĚSTA PŘÁTELSKÉHO K DĚTEM

10. PRAKTICKÝ VÝZKUM

10.1 VÝZKUM I

10.2 VÝZKUM II

Kognitivní mapy / Výzkum II část 1. / Výzkum II část 2.

10.3 VÝZKUM III

10.3.1 Sběr dat

10.3.2 Analýzy

10.3.3 Výsledky a doporučení

10.4 SHRNUÍ A ZÁVĚRY

Obecný komentář / Sousedství – čtvrť / Komplexní infrastruktura pro děti

11. VÝSTUPY A ZÁVĚRY

11.1 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

11.2 DEFINICE PARAMETRŮ MĚST APŘÁTELSKÉHO K DĚTEM

11.3 ZÁVĚR

Seznam literatury

Přílohy

1. Příklady kognitivních map
2. Studie posouzení a navržení parametrů města přátelského k dětem na území MČ Praha 3
3. Výzkum III_Praha 3_ Specifikace dotazníkového šetření a statistika
4. Výzkum III_Praha 3_ Korelace bydliště dětí, které chodí do školy pěšky a cílové školy
5. Výzkum III_Praha 3_ Korelace bydliště dětí a návštěvností parků

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce prof. Ireně Šestákové za velkou podporu a všem kolegům a přátelům, kteří mi v průběhu mé práce pomohli svými radami a myšlenkami. Jsou to Iva Hejzlarová, Magdalena Smetanová, Tereza Hornová, Martin Konečný, Radvan Bahbouh, Willem van Vliet, Helena Menezes, Tim Gill, Nicola Butler. Dále děkuji Henrymu Hansonovi a jeho studentům (ak.r. 2013/2014) za spolupráci při praktické části výzkumu.

V neposlední řadě děkuji svým dětem, Mie, Maje a Markovi za to, že mé práci dali smysl.

